

Contantin PARASCHIVESCU

Smângălici

Am intrat într-o zi la librăria „Eminescu”. Pe rafturile rezervate cărților de teatru și film, am văzut, alături de unele pe care le aveam și de altele care nu mă interesau, una care mi s-a părut pusă din greșeală acolo: copertă roșie și silueta unei femei goale cu poponețul la noi. Am trecut mai departe, dar ochiul a surprins ultimul cuvânt dintr-un titlu lung – „scenei”. M-am întors și am citit: **Acele lucruri aiuritoare care se petrec în spatele scenei** (Editura ZIP). Autor – Candid Stoica. Aha... cunoscutul actor de la Teatrul de Comedie și actualul căruțaș, cu pălărioară pe cap și ochi șireți, dintr-o publicitate TV. Lucruri aiuritoare? Adică întâmplări de culise, bârfe, farse, intrigi, lovituri de teatru? Pesemne... Opul e masiv, peste 500 de pagini, atârnă greu în mână și la buzunar, pentru că prețul e 54,60 lei. Pe coperta a patra, Candid râde – de ce? Că ne-a ademenit cu o femeie goală? – iar maestrul Radu Beligan îl recomandă: „o inteligență vie și o «vis comica» uimitoare!” Mă hotărâsc să-l cumpăr. Peste două zile, la UNITER, văd volumul cu prețul de numai... 36 lei. Ei, așa a început aventura mea iscoditoare „în spatele scenei”, la îndemnul măscăriciului devenit smângălici... cu o pagubă! (și-mi permit să-i corectez expresia „smângălesc”, care nu-l reprezintă).

„Atunci mi-am dat seama că am un lucru de mare preț: amintirile!”, scrie Candid, auzind pe cineva povestind ce i se întâmplase de fapt lui. Da, într-adevăr, amintirile sunt de mare preț și cine și le așterne pe hârtie le sporește valoarea – indiferent de costul dintr-o librărie sau uniune profesională. Domnul Candid a umplut zeci de caiete cu ele, notând succint sau extins întâmplări și momente deosebite, cu el, cu colegii, detalii inedite, portretizări etc. Cu lucidă sinceritate și umor, chiar față de sine. „Mă ispitește gândul să notez și stări sufletești – scrie dânsul –, dar... îmi e frică de ridicol. Teamă nejustificată la un om care a interpretat pe scenă numeroși caraghioși”. Opul său, de 535 de pagini, cuprinde două decenii, 1971–1989. Perioadă petrecută la Teatrul de Comedie, colectiv mic cu densitate mare de valori, personalități îndrăgite de public, cu frecvente succese, prestigiu național și internațional, demnitate și solidaritate de breaslă. Notațiile sunt datate și se produc de obicei pe la miezul nopții. Mă surprinde consecvența cu care o face, uneori reconstituind momentul după câte un popas prelungit la „Carul cu bere”, aflat în apropierea teatrului. Ca după vizionarea ce se anunța fără obiecții la *O noapte furtunoasă* din 1973, pusă în scenă de Lucian Giurchescu, care nici după șase ore nu mai venea. E descrisă cu haz atmosfera și dialogurile improvizate.

Sunt multe momente relatate cu autentică însușire epică și lux de amănunte, începând cu prima însemnare referitoare la sarcina sindicală de a înființa un stand de cărți în teatru, adevărată aventură pentru aprobări la foruri birocratice și apoi cointeresare printre colegi. Unele de înfiorată tensiune, ca ședința din 1972 cu autoritățile municipale de partid, despre reacțiile la tezele lui Ceaușescu din luna iulie a anului trecut și lipsa de exigență pentru includerea în repertoriu a piesei lui Dumitru Solomon *Fata morgana*, „cu concepții retrograde”. Pomenindu-se precedentul gravelor abateri și destituiri de la Teatrul „Bulandra”, s-a pus în discuție chiar „dacă colectivul Teatrului «Bulandra» nu ar trebui desființat”. Răscolitoare mărturie!

Alte momente redau ingerințele cenzurii (150 de schimbări în text la spectacolul *Buffalo Bill și indienii*, aluziile critice la activiștii de partid din *Concurs de frumusețe* de Tudor Popescu), farsa cu ceremonia de la crematoriul „Cenușa” la moartea lui Aurel Baranga, incinerat de fapt cu două zile înainte. Excepționala reconstituire de-ale poveștilor lui *Nea Mărin*, spuse de Amza Pellea, sau cu „Dicționar de neologisme”, cercetat cu emoție și entuziasm la hotel, cu colegul Alex, într-o noapte *indimenticabilă*.

Sunt portretizări inspirate ale colegilor. Monștrii sacri Radu Beligan și Ion Lucian, prototipuri ale „actorului modern român”; apoi, Mircea Șeptilici („o legendă vie”), Dumitru Rucăreanu (cu „o ușoară nesiguranță pe primele silabe ale fiecărui cuvânt, ceea ce pe scenă nu se observă”), Liliانا Țicău („O personalitate solară, o frumusețe fragilă și un suflet de pus pe rană, cum rar întâlnești”), Dorina Done („o exuberantă... Are un râs de clopoțel”) sau despre el însuși (i se spunea „Molia”...). Ne amuză cu o colecție de bancuri rostită de colegi, cu așa-zisul cult al lui Grivei („personificarea spectatorului simplu”, căruia nu îi sunt accesibile „exprimările absconse”), cu sfaturile contradictorii primite la înlocuirea peste noapte a lui Dinică în *Opinia publică* – „fii tăios, dur”, „fii simpatic”, „trebuie puțină mânie proletară”, „nu cumva să te scâlâmbăi” etc. Un reproș, însă, lui și editurii: de ce au mai publicat un indice de nume absolut eronat, la care nicio pagină nu corespunde cu cele menționate? Și o nedumerire: cărei soții SARA îi dedică această carte, dacă pe dânsa o cheamă MARA?

„Actor născut, iar nu făcut, librar de plăcere, scriitor de duminică”, îl caracterizează succint, cu perfect temei, George Bălăiță. Radu Beligan, în prefață, spune că a descoperit în paginile manuscrisului „un remarcabil scriitor”, cu un umor care îl situează între Teodor Mazilu și Ion Băieșu. Și se miră că tatăl și-a botezat fiul după celebrul personaj al lui Voltaire. „Candid”? Mă mir și eu; mai degrabă pezevenghi. Iată, mi-a mai făcut o șotie, întârziind cu predarea la timp a acestei recenzii: căutând pagina unde am notat o idee sau relatare de reprodus, m-am pomenit citind... zece!

